

JUNI 2018

Rettevejledning til eksamen i faget samfundsbeskrivelse B

1. år, økonomisk kandidateksamen

Besvarelestid: 6 timer.

Opgaven skal besvares selvstændigt. Besvarelsen skal ske på dansk, men studerende kan uden særlig tilladelse svare på svensk eller norsk.

Tilladte hjælpemidler:

- Statistisk Tiårsoversigt 2017
- Befolkning og samfund
- Den offentlige sektor
- Danmarks økonomi siden 1980
- Handelspolitik, konkurrenceevne og udenrigsøkonomi
- Arbejdsmarkedspolitik
- Praktisk statistisk metode for økonomer
- Statens Låntagning og Gæld 2015 (bilag) og Statens Låntagning og Gæld 2017 (vedlagt)
- Danmarks Pengepolitik (vedlagt).
- Excel-ark med tabeller fra Statistisk 10-årsoversigt 2017 (vedlagt).

Generelle bemærkninger til alle tre delopgaver

Af formålet med SAMF B fremgår blandt andet, at den studerende skal kunne udarbejde en rapport om et samfundsbeskrivende emne med angivelse af de statistiske begreber, herunder definatoriske forskelle, med såvel en beskrivende del som en forklarende del, herunder en klar sammenhæng mellem de to dele, samt fremstille besvarelsen i et klart og forståeligt sprog med en passende opstilling af tabeller og figurer.

Af formålet med faget fremgår også, at den studerende skal kunne anvende regnearksprogrammet Excel i opgaveløsningen, herunder foretage vækstbidragsberegninger, ændringsberegninger samt udarbejde forskellige figurer søjlediagrammer, kurvediagrammer.

Såfremt de fem krav til figurer og tabeller ikke overholdes, skal det trække meget ned.

Definitioner for de data, som skal beskrives, skal medtages, ellers trækker det ned.

Det skal trække ned, såfremt besvarelsen ikke fremstiller beskrivelsen i spørgsmål 1 systematisk og overskueligt, bl.a. ved at sondre mellem udviklingen set over hele perioden, en opdeling i relevante delperioder og fremhævelse af særlige udsving.

Særligt vedr. spørgsmål 2 i de tre delopgaver gælder, at en endeløs opremsning af fx politiske forklaringsfaktorer eller en henvisning til en konjunkturudvikling uden kobling til beskrivelsen af et bestemt nøgletal, og hvad den enkelte faktor betyder for denne, skal trække meget ned.

De enkelte forklaringer skal så vidt muligt understøttes af data fra Statistisk Tiårsoversigt 2017 (STO). Såfremt der ikke understøttes af data, skal det trække ned.

I forbindelse med alle spørgsmål skal anvendte kilde anføres, med angivelse af sidetal. Manglende dokumentation af forklaringer, fx opgivelse af kilde, trækker ned.

Delopgave A

1. Beskriv udviklingen i overskuddet i alt samt udviklingen for fire udvalgte poster på betalingsbalancens løbende poster på baggrund af data i Tiårsoversigten. Beskrivelsen skal blandt andet indeholde en figur og en tabel, der hver for sig beskriver udviklingen.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode med udgangspunkt i en kort gennemgang af begreberne eksportformåen, konkurrenceevne og konkurrencedygtig.

Af formålsbeskrivelsen fremgår det, at den studerende skal blandt andet kunne redegøre for betalingsbalances løbende poster, og den studerende skal kunne forklare udviklingen i udvalgte udenrigsøkonomiske nøgletal f.eks. betalingsbalancens løbende poster.

Pensum er primært Statistisk Tiårsoversigt 2017 (STO), Handelspolitik, konkurrenceevne og udenrigsøkonomi (HKV) og Danmarks Økonomi siden 1980 (DØS).

Spørgsmål A.1 Beskrivelsen af udviklingen

Data og forbehold

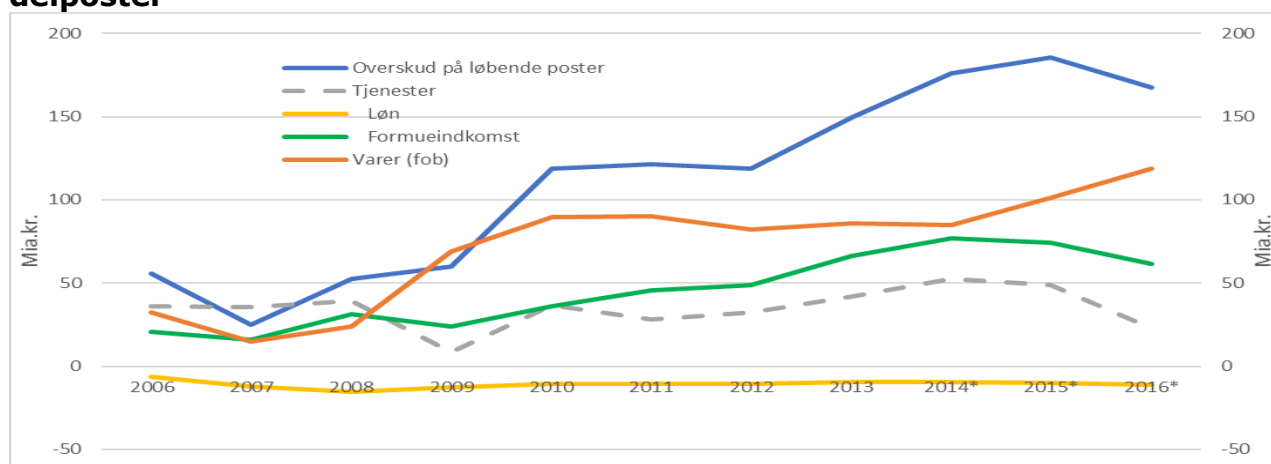
- Betalingsbalancen kan opdeles i tre hovedkonti, jævnfør HKV, kap 6, og STO s. 193: Løbende konto, kapitalkonto og finansiel konto. Opgaven handler om den løbende konto, hvor såvel indtægter som udgifter for følgende poster er med i tabellen: Varer, tjenester, aflønning af ansatte og formueindkomst. De er alle otte komponenter til de løbende poster i alt eller overskuddet på de løbende poster. Løbende overførsler er den eneste komponent, som ikke er med.
- Der skal på en eller anden vis argumenteres for valget af de fire poster og tilsvarende skal de kort defineres. Eksempelvis under tjenester findes bl.a. søtransport (rederier) og rejser. Formueindkomst er primært renter og aktieudbytte (fra posterne direkte investeringer og porteføljeinvesteringer i

kapitalbalancen). Aflønning af ansatte er løn til ansatte, som er hjemmehørende i et andet land end det, hvor de arbejder i.

- Opgørelsen af de løbende poster er foreløbig for årene 2014-2016, hvilket der bør tages forbehold for.
- Tilsvarende bør der tages forbehold for, at data er i årets priser og dermed påvirket af den løbende pris- og lønudvikling.
- Data for vareudgifter (import) er opgjort fob ligesom vareindtægterne (eksport) er det. Det vil sige, at f.eks. søtransport (tjenester) er trukket ud. Det gør data sammenlignelige, jævnfør ST s. 193.
- Det skal trække meget ned, såfremt der ikke er en kort omtale af data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse

Figur A.1 Udviklingen i betalingsbalancens løbende poster og udvalgte delposter

Kilde: STO s. 155.

- Der skal udarbejdes en tabel og en figur, jævnfør opgaveformuleringen, der viser relevante nøgletal, som beskriver udviklingen i betalingsbalancens løbende poster. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned. Udarbejdelsen af figur og tabel skal tage udgangspunkt i data for løbende poster i alt, varer netto, tjenester netto, aflønning ansatte netto og formueindkomst netto og/eller eventuelt løbende overførsler.
- I figur A1 er udviklingen i betalingsbalancens løbende poster vist – samt de 4 delposter. En del besvarelser vil givet vise disse data som andel af BNP, hvilket er lige så godt. I tabel A.1 er ændringerne (i mia. kr.) vist. Betalingsbalancens løbende poster er en restsum (indtægter – udgifter), hvorfor data i samme tidsserie kan

være både over og under nul. Det trækker meget ned at beregne procentvise ændringer på data, som er positive og negative eller blot er stærkt svingende, fordi det ikke kan bruges til noget. Tilsvarende trækker det også ned, såfremt der er benyttet indekstal.

- Den samlede overskud: Positivt i hele perioden. Faldende fra 2006 til 2007, hvor overskuddet er på 25 mia.kr. (det mindste overskud i den betragtede periode). Kraftigt stigende fra 2007 til over 100 mia. kr. årligt fra 2010 og frem (I 2015 var overskuddet på 186 mia. kr. svarende til 9,2 pct. af BNP).
- Nettoindtægterne til varer: Falder til 15 mia.kr. i 2007. Herefter stigning frem til 2011 til 90 mia.kr., særligt store stigninger i 2009 og 2010. Herefter samme niveau mellem 2011 og 2015 (90-101 mia.kr.) og endelig et mindre fald i 2016.
- Nettoindtægter til tjenester: Ligger i det meste af perioden mellem 38 og 52 mia.kr., med et stort fald fra 2008 (39 mia.kr.) til 2009 (9 mia.kr.).
- Nettoafslønning af ansatte: Niveauet er negativt og ændrer sig kun lidt i perioden (mellem -6 og -15 mia.kr.)
- Formueindkomst: Der er mere eller mindre tale om en generel stigning fra 21 mia.kr. i 2006 til 77 mia.kr. i 2014. I 2015 og 2016 er der tale om mindre fald.

Tabel A.1 År-til-år ændring (mia.kr.) i betalingsbalancens løbende poster (udvalgte delposter), netto

Mia. kr.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Overskud (mia.kr)	56	25	53	60	119	122	119	150	176	186	167
Ændring		-31	27	7	59	3	-3	31	26	10	-18
Udvalgte indtægter, netto, faktisk årlig ændring											
Varer		-18	9	45	21	1	-8	4	-1	16	17
Tjenester		-1	4	-31	28	-8	4	10	11	-4	-26
Aflønning af ansatte		-6	-3	2	2	0	0	1	0	-1	-1
Formueindkomst		-5	15	-7	12	9	3	17	11	-3	-12

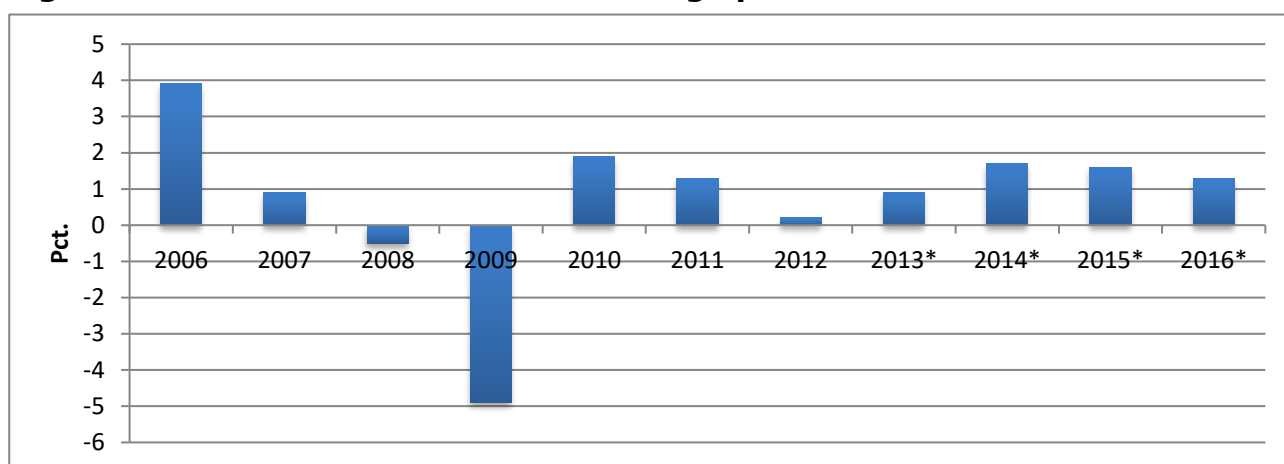
Kilde: STO s. 155.

Spørgsmål B.2. forklaringer på udviklingen

Der skal være en kort gennemgang af begreberne eksportformåen, konkurrenceevne og konkurrencedygtig, som fremgår af HKU, kap. 3. Såfremt dette ikke er tilfældet, skal det trække meget ned, idet det fremgår specifikt af eksamensopgaven.

Der skal være særlig fokus på konjunkturudviklingen i perioden, hvilket som minimum skal beskrives ved den reale vækstrate i BNP. Relevansen af konjunkturudviklingen skal godtgøres, ved at give indtryk af forståelse for sammenhængen mellem udviklingen i BNP og efterspørgslen på importerede varer. Det skal trække væsentligt ned, hvis BNP-udviklingen i Danmark ikke omtales.

Figur A.2 BNP-realvækst år-til-år-ændring i pct.

Kilde: STO s. 101.

- Konjunkturmæssige forklaringer f.eks. udviklingen i det private forbrug som påvirker vareimporten. Under en højkonjunktur skabes øget indkomst, som bevirker øget efterspørgsel på varer og tjenesteydelser til privat forbrug, særligt anskaffelse af køretøjer (vareimport) og f.eks. turisme (tjenesteimport), jævnfør STO s. 120 og ST s. 147 og 149, der viser, at der har været nettoudgifter til rejser, og nettoudgifterne har været voksende i perioden. Endvidere påvirkes forbrugskvoten også i en positiv retning under højkonjunktoren, hvilket også trækker importen op. Også investeringerne stiger betydeligt under højkonjunktoren – herunder de importtunge maskiner og transportmidler. Alt andet lige betyder det lavere nettoeksport. I lavkonjunktur modsatte tendenser i forhold til ovenstående.
- Jf. figur A2 samt DOS er der en højkonjunktur i 2006 og 2007. Tilsvarende er der en stigning i det private forbrug i samme periode og dermed vareimporten. Det sker helt frem til 2008, hvor den nuværende lavkonjunktur indtræder, som følge ikke mindst af den finansielle krise i såvel udlandet som i Danmark, som er markant i 2009.

- Tilsvarende har højkonjunktoren i vores samhandelslande, jævnfør ST s. 174, i samme periode også betydet en stigende eksport, om end den ikke er vokset ligeså hurtigt som vareimporten. Omvendt i den efterfølgende periode.
- Tjenesteindtægterne, netto er faldende ikke mindst i 2009 som følge af den verdensomspændende krise, som bl.a. rammer søfarten hårdt.
- Af institutionelle/politiske forklaringer kan blandt andet omtales skattestoppet i 2001 og forårspakken i 2003/04. Baggrunden for indgrebene var flere år med lavkonjunkturer. Ændringerne skulle stimulere til stigende forbrug og vækst. Med skattestoppet blev alle skatter fastsat i kroner eller i pct., således at de ikke længere kunne stige. Ejendomsværdiskatten kunne herefter ikke længere stige med prisstigningerne på ejendomme. Ændringerne bidrog til et stigende bidrag til væksten fra især det private forbrug fra især fra 2004 og frem til 2007, hvilket påvirkede vareimporten i samme periode.
- Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster i hele perioden har betydet at vi er gået fra at være en debitoration til nu kreditoration (STO. s. 156). Det har bl.a. den konsekvens, at formueindtægterne vokser langt hurtigere end formueudgifterne.
- Adfærdsmæssige forklaringer f.eks. globaliseringen i form af større bruttotransaktioner af varer og tjenester samt f.eks. porteføljeinvesteringer og direkte investeringer, som igen betyder større formueindkomster (bruttoindtægter og bruttoudgifter). Således udgjorde formueindtægten (netto) godt 77 mia. kr. i 2014 svarende til knap 4 pct. af BNP eller ca. 43 pct. af det samlede overskud.
- Arbejdskraftindvandringen (bl.a. fra andre EU-lande), jævnfør STO s. 26, er en adfærdsmæssig og demografisk forklaring, som har betydet større udgifter til aflønning af ikke-residente ansatte.

Delopgave B

1. Beskriv lønudviklingen i den offentlige sektor og i den private sektor, herunder forskellen mellem dem på baggrund af data i Tiårsoversigten. Beskrivelsen skal blandt andet indeholde en figur og en tabel, der hver for sig beskriver udviklingen.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode med udgangspunkt i en gennemgang af sammenhængen mellem lønudviklingen og overenskomsterne i samme periode.

Af formålsbeskrivelsen fremgår det, at den studerende har viden om arbejdsmarkedets funktionsmåde, arbejdsmarkedsstatistikkerne og deres grundbegreber, overenskomstsyste­met, arbejdsmarkedspolitikken samt forklaringer på udviklingen i udvalgte arbejdsmarkedsstatistiske nøgletal. Den studerende skal også kunne udvælge relevante nøgletal, definitioner, politikker og begreber samt beskrive forskelle mellem disse inden for de gennemgåede emner i arbejdsmarkedspolitikken, når udviklingen skal beskrives. Ud­vælge centrale forklaringer på udviklingen i de arbejdsmarkedsstatistiske nøgletal.

Pensum er primært Statistisk Tiårsoversigt 2017 (STO), Arbejdsmarkedspolitik (AM) og Danmarks Økonomi siden 1980 (DØS).

Spørgsmål B.1. beskrivelse af udviklingen

Data og forbehold

- Lønindeksets lønbegreb er fortjenesten i alt inklusive såvel lønmodtagers som arbejdsgivers andel af eventuelle pensionsbidrag. Fortjenesten sættes i forhold til den præsterede arbejdstid.
- Der skal vælges mindst et par brancher/sektorer som repræsenterer henholdsvis den private og den offentlige sektor. Det skal som minimum være den "statslige sektor" og under den private sektor, som minimum "industri, råstofindvending og forsyningsvirksomhed (industri)" og "virksomheder og organisationer i alt". Der skal

kort argumenteres for valget, fx at de to toneangivende overenskomster er på henholdsvis statens område og på industriens område.

- Databrud i 2013, hvorefter afgrænsningen af sektoren virksomheder og organisationer følger de samme principper, som den gør i nationalregnskabet og omfatter både private og offentlige virksomheder, der ligger uden for sektoren offentlig forvaltning og service.
- Der skal tages forbehold for at lønindekset (STO s. 45) er nominelt, og derfor skal deflateres med forbrugerprisindekset (STO s. 142) for at kunne beregne udviklingen i reallønnen. Det skal trække meget ned, såfremt beskrivelsen alene indeholder nominelle betragtninger. Det er dog tilstrækkeligt, at der er taget forbehold for, at lønindekset er nominelt, og udviklingen i inflationen efterfølgende er kort beskrevet.
- Der skal også tages forbehold for data, hvor der er tale om foreløbige opgørelser, fx under forklaringer når data fra nationalregnskabet benyttes.
- Det skal trække meget ned, såfremt der ikke er en kort omtale af data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse

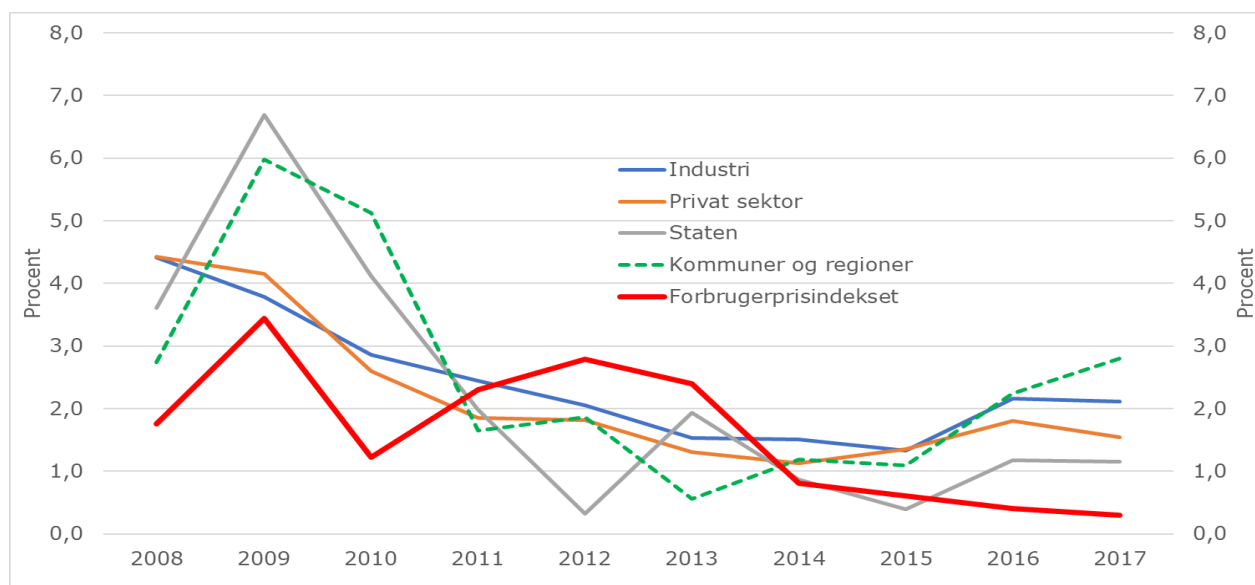
- Der skal udarbejdes en tabel og en figur, jævnfør opgaveformuleringen, der beskriver lønudviklingen. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Beskrivelsen skal indeholde en beskrivelse af udviklingen i (den nominelle) løn eller reallønnen på de udvalgte sektorer/brancher ved stigninger/fald i år-til-år væksten i pct. Det bør trække ned, hvis udviklingen beskrives ved brug af indekstal.

Af figur B1 fremgår bl.a. følgende:

- Inflationen målt ved forbrugerprisindekset ligger mellem 2 og 3 pct. frem til 2013 – med undtagelse af 2010 (ca. 1 pct.), og fra 2014 til 2016 ligger den under 1 pct.
- For alle fire komponenter er lønudviklingen generelt højere fra 2008 til 2010, hvorefter den falder og ligger lavere i resten af perioden end i de første år. Der er tale om en positiv reallønsudvikling frem til 2011 og igen fra 2014.
- Mellem 2008 og 2011 ligger det offentlige niveau højere end det private. Fra 2011 til 2016 ligger det private niveau højere end det offentlige, og i 2016 og 2017 ligger den regionale og kommunale sektor ligest, hvorimod den statslige sektor fortsat ligger lavest.
- Udviklingen i industrien ligger på ca. 4 pct. i 2008, hvorefter den er faldende frem til 2015 (lidt over 1 pct.). hvorefter den stiger lidt i 2016 og 2017 (ca. 2 pct.)

- Private sektor (virksomheder og organisationer) følger udviklingen i industrien, men ligger frem til 2010 lige over lønudviklingen i industrien og herefter lige under i resten af perioden.
- Statslige sektor ligger på ca. 6,5 pct. i 2008, hvor sektoren har den højeste lønstigning af alle, herefter den falder frem til 2012, hvor sektoren med en lønstigning på ca. 0,5 pct. har den laveste af alle. Herefter ligger den i resten af perioden lavest af alle (ca. 0,5-1 pct.), bortset fra 2013 (ca. 2 pct.).
- Den kommunale og regionale sektor følger lønudviklingen i staten, om end den ligger på niveau frem til 2011, hvorefter den ligger lidt højere end den statslige udvikling, bortset fra 2013.

Figur B1 Lønudvikling i udvalgte brancher og sektorer år-til-år-ændring i pct.

Kilde: STO s. 45 og 142. Private sektor = virksomheder og organisationer i alt.

Spørgsmål B.2. forklaringer på udviklingen

Udgangspunktet er, at der er tale om markedsmæssige forklaringer i form af overenskomstforhandlinger samt konjunkturmæssige forklaringer, som i øvrigt også påvirker de markedsmæssige forklaringer.

Der skal være en omtale af, at det er staten/Finansministeriet og DI som sætter dagsorden på henholdsvis det offentlige område og det private område. Tilsvarende skal reguleringsordningen også omtales. Det skal meget trække ned, såfremt det ikke er tilfældet. Det kan også være i indledningen til opgaven, placeringen er ikke afgørende.

Der er højkonjunktur i 2007 og delvis i 2008, hvorefter selve finanskrisen og den verdensomspændende nedsmeltning i økonomien indfinder sig og får fuld virkning i 2009, og med efterfølgende lavkonjunktur i de efterfølgende år frem til 2014. I årene 2014-2016 begyndende højere vækstrater, om end der ikke er tale om en

højkonjunktur.

I februar 2007 – under højkonjunkturen – indgår industriens nye overenskomster. Et 3-årigt forlig omfatter direkte 240.000 funktionærer og timelønnede. Der er udover pæne lønstigninger også tale om en række nyskabelser for de industriansatte, fx kompetenceudviklingsfond og forhøjelse af pensionsbidraget til 12 pct. (ST s. 200).

I februar 2008 – under indvirkning af foregående års højkonjunktur – indgås der overenskomst for 174.000 statsansatte. Finansministeriet og Centralorganisationernes Fællesudvalg har indgået et treårigt forlig for staten. Den samlede økonomiske ramme er på 12,8 pct. over tre år. (ST s. 201).

Det virker som ramme også de indgåede overenskomster for kommunalt og regionalt ansatte, om end der også var en strejke blandt udvalgte dele af de offentlige ansatte i april-juni 2008 (ST s. 201 og 202).

I februar 2010 (under lavkonjunkturen) er der nye overenskomster på industriens område (ST s. 204). Der er tale om en toårig overenskomst, idet lønstigninger er meget små. Tilsvarende påvirker dette den øvrige private sektors overenskomster.

Tilsvarende indgås der også i februar 2011 en ny toårig overenskomst for de statsansatte (under lavkonjunkturen). Ingen lønstigninger i 2011 og en lønstigning på 1,7 pct. i 2012. Den virker også som ramme for den nye overenskomst på det kommunale område, hvor der heller ikke er tale om lønstigninger i 2011 (ST s. 206).

I februar 2012 indgår industriens parter ny toårig overenskomst (under lavkonjunkturen) med små lønstigninger i 2012 og 2013 (ST s. 208). Tilsvarende påvirker dette den øvrige private sektors overenskomster, og lønstigningerne er fortsat lave.

I februar 2013 (under lavkonjunkturen) en ny toårig statslig overenskomst med en samlet økonomisk ramme på 0,0 pct. i 2013 og 1,1 pct. i 2014. Derudover videreføres reguleringsordningen, som årligt korrigerer lønstigningerne i det offentlige med 80 pct. af forskellen til det private niveau. I samme måned indgås også overenskomst på det kommunale og regionale område med samme ramme som i staten, om end med lidt højere lønstigning end i staten (ST s. 210).

I februar 2014 indgås der en treårig overenskomst i industrien med lidt højere lønstigninger i 2014, 2015 og 2016 end i den forrige overenskomstperiode (ST s. 212). Når der indgås en treårig overenskomst, så tyder det også på, at partner ser, at der er lys forenden af tunnelen.

I februar 2015 får de 185.000 statsansatte en ny overenskomst for en treårig periode. Der blev aftalt lønstigninger på 3,51 pct. og en forventet udmøntning fra den såkaldte reguleringsordning på 0,93 pct., som skal sikre, at lønudviklingen i det offentlige følger det private. Dette skal netop kunne sikre en reallønsfremgang (ST s. 213).

I samme måned indgås der også en overenskomst for de ca. 500.000 kommunalt ansatte med en lønstigning på 4,81 pct. over tre år samt 0,61 pct. fra reguleringsordningen (ST s. 213). Det vil sige lidt højere lønstigninger end på det statslige område.

Delopgave C

1. Beskriv udviklingen i skattetrykket i så lang en periode som muligt på baggrund af data i Tiårsoversigten.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode. Forklaringsafsnittet skal blandt andet indeholde mindst en figur på en relevant forklaringsfaktor.

Af formålsbeskrivelsen fremgår blandt andet, at den studerende skal kunne redegøre for skattetrykket samt forklare udviklingen i skattetrykket.

Pensum er primært: Statistisk Tiårsoversigt 2017 (STO), Den offentlige sektor (DOS) og Danmarks Økonomi siden 1980 (DØS).

De studerende har undervejs i semesteret arbejdet intensivt med dette tema, hvorfor der med netop dette tema må forventes, at de studerende har gode forudsætninger for en korrekt besvarelse.

Spørgsmål C.1. beskrivelse af udviklingen

Data og forbehold:

- Begrebet skattetryk samt definition af skatter og afgifter skal beskrives, og det skal trække meget ned, såfremt dette ikke er sket. Det kan ske med udgangspunkt i ST s. 138 (Fakta – skattetrykket), ST s. 190-191 og ST s. 198. Skatter og afgifter er obligatoriske ydelser, der betales af husholdninger og virksomheder til offentlig forvaltning og service, uden nogen direkte modydelse.
- Det anvendte skattetrykmål er det traditionelle skattetryk og kan udregnes som: $(\text{samlede skatter og afgifter} / \text{bruttonationalproduktet i markedspriser}) * 100$. Den største indvending mod dette mål er, at nævneren er i markedspriser og dermed inkl. moms og afgifter, som også indgår i tælleren. Dermed vil f.eks. stigende moms påvirke tæller og nævner med samme beløb i modsætning til en stigning i personskatterne, der alene indgår i tælleren. Konsekvenserne af de to eksempler på skattetrykket vil være meget forskellig, alt andet lige.
- Når man opgør skatternes og hermed det offentliges samlede størrelse i samfundet, bruger man forskellige mål for skattetrykket. Der findes ingen teoretisk rigtig måde at måle skattetrykket på. Der offentliggøres derfor flere mål for det. Skattetrykmål skal under alle omstændigheder altid tolkes med forsigtighed. Særligt ved internationale sammenligninger kan skattetrykmålene

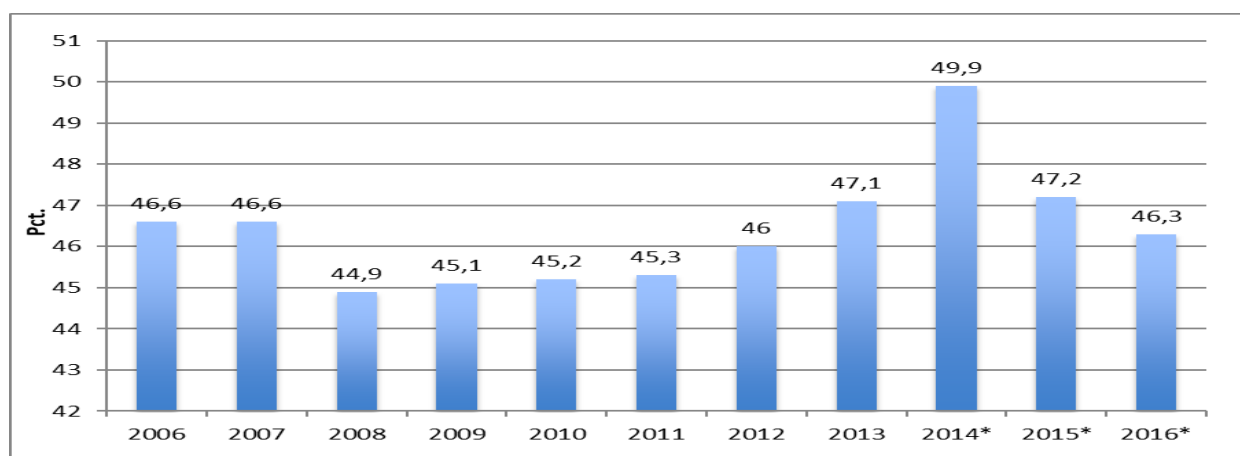
kritiseres for, at de er meget påvirkelige over for indretningen af det enkelte lands skatte- og indkomstoverførselssystem. Skatteudgifter (dvs. offentlige udgifter, der udmønter sig gennem skattefritagelse, fx børnefradrag) gør internationale sammenligninger svære. Desuden påvirkes skattetrykket af de enkelte landes systemer mht., om velfærdsydelse kommer fra det offentlige eller private (ST s. 138).

- Der skal tages forbehold for, at udviklingen i opgørelser opgjort i løbende priser er påvirket af både mængde- og prisudvikling.
- Der skal tages forbehold for, at data vedr. skattetrykket er foreløbige for 2013-2016. Det trækker ned, såfremt der ikke er medtaget forbehold. For nationalregnskabet skal der tages forbehold for de seneste fire år.
- Det skal trække meget ned, såfremt der ikke er en kort omtale af data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse:

- Det er et krav, at den studerende udarbejder en figur til at understøtte beskrivelsen. Det skal trække meget ned, såfremt dette ikke er tilfældet.
- I beskrivelsen af skattetrykket skal det faktiske niveau for skattetrykket fremgå, og til brug for beskrivelse af udviklingen skal der beregnes absolutte ændringer i skattetrykket i pct. point. Det bør trække ned såfremt beskrivelsen anvender beregning af år-til-år vækst (i pct.) for skattetrykket.
- Skattetrykket bevæger sig i perioden mellem 44,9 og 49,9 pct. Faldende fra 2006 til 2008 med 1,7 pct. point, svagt stigende fra 2008 til 2012, hvorefter det stiger fra 46 pct. i 2012 til 49,9 i 2014. Derefter falder den igen frem til 2016, hvor den ender på 46,3 pct.
- Det gennemsnitlige skattetryk over årene 2006-2016 udgør 46,4 pct.

Figur 1. Skattetrykket 2006-2016 (skatter og afgifter i alt i forhold til BNP)

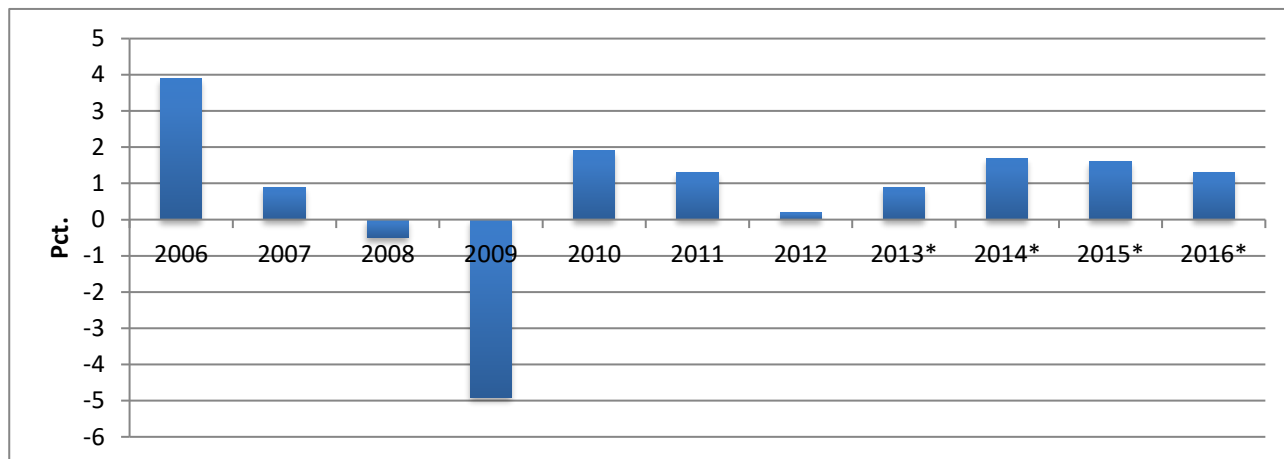

Kilde: STO s. 138.

Spørgsmål C.2. forklaringer på udviklingen

- Det er et krav, at der laves figur i forbindelse med forklaringer på udviklingen. Det trækker meget ned, såfremt det ikke er tilfældet.
- Der er primært to forklaringer til udviklingen – institutionelle forklaringer og konjunkturmæssige forklaringer.
- Det trækker meget ned, såfremt hver forklaring, fx højkonjunktur eller en skattereform, ikke direkte er koblet på udviklingen i skattetrykket, alt-andet-lige. Eksempelvis vil en opremsning af de institutionelle forklaringer uden kobling til skattetrykket trække meget ned.
- Tilsvarende skal manglende dokumentation af forklaringer, fx opgivelse af kilde, trække ned. Udover dette, så skal der kildehenvisning til relevante sider/tabeller i Statistisk Tiårsoversigt.

Figur C2 BNP-realvækst år-til-år-ændring i pct.

Kilde: STO s. 101.

Konjunkturmæssige forklaringer

- Der skal være særlig fokus på konjunkturudviklingen i perioden, hvilket tilstrækkeligt kan ske gennem den reale vækstrate i BNP, jævnfør ST s. 101 og figur C.2. Høj økonomisk realvækst i BNP i 2006 og 2017, selvom det ikke lige kan ses, jf. DOS s. 22-26. Lav økonomisk realvækst 2008-2016.
- Ved også at inddrage den realøkonomiske vækst i det private forbrug ses høj realvækst 2006-2007, lav realvækst 2008-2016, om end højere stigninger i 2015 og 2016 end årene før, jf. STO s. 101.
- Relevansen af konjunkturudviklingen skal godtgøres ved at give indtryk af en forståelse for sammenhængen mellem udviklingen i skatter og afgifter og udviklingen i BNP. Eksempelvis moms, at højkonjunktoren 2005-2007 betyder stigende privat forbrug, som betyder stigende omsætning og dermed højere moms til staten. I højkonjunktoren stiger privat forbruget *mere end* indkomsten

(forbrugskvoten stiger), dermed øges skattetrykket. Dertil kommer, at forbruget forskydes mod afgiftstunge varer, fx bilkøb.

- Det skal tilsvarende trække ned, såfremt den studerende ikke beskriver progressionen i skattesystemet betydning for udviklingen i skattetrykket, fordi en høj konjunktur skaber større indkomst, som bidrager til et endnu højere skatteprovenu på grund af progressionen, hvorfor skattetrykket typisk stiger under en højkonjunktur, alt andet lige. Når det ikke lige er tilfældet 2006-2007, så skyldes det bl.a. skattestoppet, jævnfør neden for. Omvendt er der i første dele af lavkonjunktoren 2008-2011 faldende eller niveaumæssigt status quo på skattetrykket i forhold til 2006-2007.

Institutionelle forklaringer

- Med skattestoppet i 2002 blev alle skatter fastsat i kroner eller i pct., holdt fast således at skattesatsen ikke længere kunne stige. Ejendomsværdiskatten kunne derudover heller ikke længere stige med prisstigningerne på ejendomme, jf. DOS s. 136. Alt andet lige skulle skattetrykket falde.
- 2007-skattereformen (ST s. 200) skulle øge udbuddet af arbejdskraft – og alt andet lige sænke skattetrykket.
- 2009-forårspakken 2.0 (ST s. 203) er en skatteomlægning over en længere periode frem mod 2019, hvorfor den kan være svær at aflæse.
- Finansloven for 2012 (ST s. 208) betyder skatte- og afgiftsstigninger, hvilket alt andet lige øger skattetrykket.
- For 2013 vedtages ny skattereform (ST s. 209) med en sænkelse af skatterne over en længere periode frem mod 2022, hvilket alt andet lige vil mindske skattetrykket.
- For 2014 sænkes selskabsskatterne i henhold til aftale om en vækstplan (ST s. 211), hvilket alt andet lige vil mindske skattetrykket.
- Når skattetrykket alligevel stiger betydeligt fra 2012 til 2014, så handler det om en omlægning af kapitalpensionsordningen. Alle med en kapitalpension tilbydes at betale deres fremtidige pensionsbeskatning i 2013, 2014 og 2015 (med en lavere procentsats) frem for senere (med en højere procentsats). I 2015 sker der en tilsvarende fremrykning af beskatningen af indeståender i LD. Det fremrykker skattebetalinger for ca. 29 mia.kr. i 2013, ca. 59 mia.kr. i 2014 og ca. 28 mia.kr. i 2015, hvilket alt andet lige betød et betydeligt højere skattetryk i disse tre år, ikke mindst i 2014. Fra 2013 til 2014 sættes bundskatten op med 1 procentpoint, hvilket også trækker skattetrykket op efterfølgende. Det skal trække meget ned, såfremt dette forhold ikke er medtaget, særligt vedrørende året 2014.